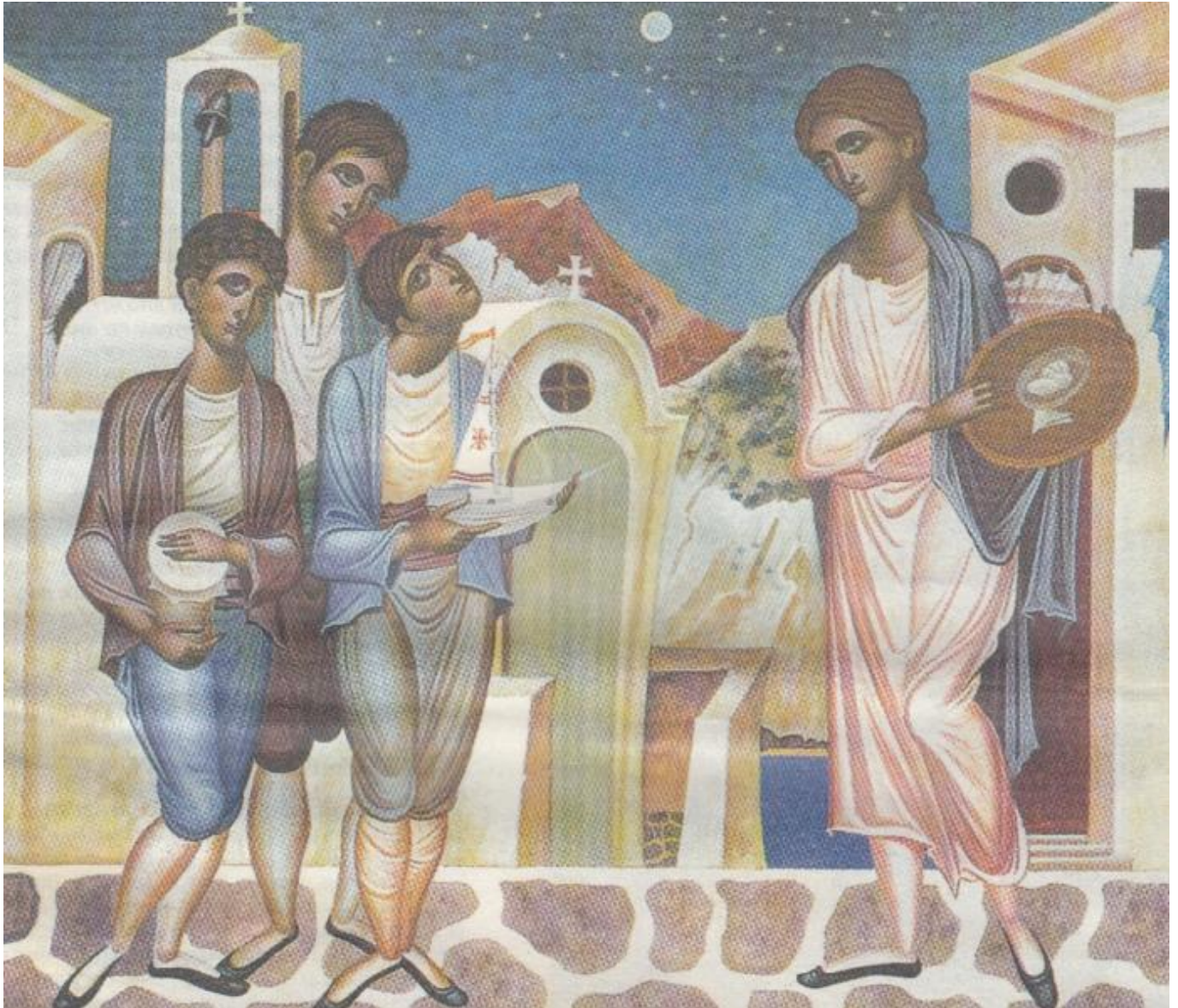

Παραμονή Χριστούγεννα (Κόντογλου Φώτης)

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Λογοτεχνία (ποίηση & πεζογραφία)

Κρύο τάντανο έκανε, παραμονή Χριστούγεννα. Ό άγέρας σα νά 'τανε κρύα φωτιά κι έκαιγε. Μά ό κόσμος ήτανε χαρούμενος, γεμάτος κέφι. Είχε βραδιάσει κι άνάψανε τά φανάρια με τò πετρόλαδο. Τά μαγαζιά στο τσαρσί φεγγοβολουσανε, γεμάτα άπ' όλα τά καλά. Ό κόσμος μπαινόβγαινε και ψώνιζε· άπό τό 'να τò μαγαζι έβγαινε, στ' άλλο έμπαινε. Κι όλοι χαιρετιόντανε και κουβεντιάζανε με γέλια, με χαρές.

Οἱ μεγάλοι καφενέδες ἦταν γεμάτοι καπνὸ ἀπὸ τὸν κόσμον ποὺ φουμάριζε. Ὁ καφενὲς τ' Ἀσημένιου εἶχε μεγάλη φασαρία, χαρούμενη φασαρία. Εἶχε μέσα δύο σόμπες καὶ τὰ τζάμια ἦτανε θαμπά, ἀπ' ὄξω ἔβλεπες σὰν ἥσκιοι τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ μουστερῆδες εἶχανε βγαλμένες τὶς γοῦνες ἀπὸ τὴ ζέστη, κόσμος καλός, καλοπερασμένοι νοικοκυραῖοι.

Κάθε τόσο ἄνοιγε ἡ πόρτα καὶ μπαίνανε τὰ παιδιὰ ποὺ λέγανε τὰ κάλαντα. Ἄλλα μπαίνανε, ἄλλα βγαίνανε. Καὶ δὲν τὰ λέγανε μισὰ καὶ μισοκούτελα, μὰ τὰ λέγανε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἴσαμε τὸ τέλος, μὲ φωνὲς ψαλτάδικες, ὄχι σὰν καὶ τώρα, ποὺ λένε μοναχὰ πέντε λόγια μπρούμυτα κι ἀνάσκελα, καὶ κεῖνα παράφωνα.

Ἄντίκρου στὸν μεγάλον καφενὲ τ' Ἀσημένιου ἦτανε κάτι φτωχομάγαζα, τσαρουχάδικα, ψαθάδικα καὶ τέτοια. Ἴσια-ἴσια ἀντίκρου στὴ μεγάλη πόρτα τοῦ καφενὲ ἦτανε ἓνα μικρὸ καφενεδάκι, τὸ πιὸ φτωχικὸ σ' ὅλη τὴν πολιτεία, μίᾶ ποντικότρυπα.

Ἐνῶ ὁ μέγας ὁ καφενὲς φεγγολογοῦσε καὶ τὰ τζάμια ἦτανε θολὰ ἀπὸ τὴ ζέστη, ἡ ποντικότρυπα ἦτανε σκοτεινὴ, γιατί ἡ λάμπα, μίᾶ λάμπα τσιμπλιασμένη, μίᾶ ἄναβε, μίᾶ ἔσβηνε, ὅπως ἔμπαινε ὁ χιονιᾶς ἀπὸ τὰ σπασμένα τζάμια τῆς πόρτας. Ἡ φιτιλήθρα ἦτανε στραβοβιδωμένη καὶ τσαλαπατημένη σὰν τὸ μοῦτρο τοῦ καφετζῆ, τοῦ μπαρμπα-Γιαννακοῦ τοῦ Χατζῆ, τὸ φιτίλι στραβοκομμένο, τὸ γυαλὶ σπασμένο ἀπὸ τὸ ἕνα μάγουλο καὶ στὴν τρύπα εἶχανε κολλημένο ἓνα κομμάτι ταραμαδόχαρτο. Βάλε μὲ νοῦ σου τί φῶς ἔδινε μίᾶ τέτοια λάμπα! Κάτω τὰ σανίδια ἦτανε σάπια καὶ τρίζανε. Στὸν τοῖχο ἦτανε κρεμασμένα δύο-τρία παμπάλαια κάντρα, καπνισμένα σὰν ἀρχαῖα εἰκονίσματα: τὸ ἕνα παρίστανε τὸν Μέγα Πέτρο μέσα σὲ μίᾶ βάρκα ποὺ τὴν ἔδερνε ἡ φουρτούνα, τ' ἄλλο τὸν μάντη Τειρεσία ποὺ μιλοῦσε μὲ τὸν Ἀγαμέμνονα, τ' ἄλλο τὸν Παναγὴ τὸν Κουταλιανὸ ποὺ πάλευε μὲ τὴν τίγρη.

Ἡ πελατεία ἦτανε συνέχεια μὲ τὸ καφενεῖο. Ὅλοι-ὄλοι ἦτανε πέντ' - ἕξι γέροι σκεβρωμένοι, σαράβαλα, μὲ κάτι τρύπιες γοῦνες ποὺ δὲν τὶς ἔπιανε ἀγκίστρι. Δύο-τρεῖς ἦτανε γιαλικάρηδες, δηλαδὴ εἶχανε καμιὰ σάπια βάρκα καὶ βγάζανε θαλασσινὰ γιὰ μεζέδες, ποὺ τὰ λέγανε γιαλικά, γιατί βρίσκονται στὸ γιαλό, δηλαδὴ στὰ ρηχὰ νερά. Οἱ ἄλλοι ἦτανε φρουκαλάδες, δηλαδὴ κάνανε φρουκαλιές. Ἦτανε καὶ κανένας νεροκουβαλητῆς καὶ κανένας καρβουνιάρης. Νά, αὐτὴ ἦτανε ἡ πελατεία.

Ὁ βοριᾶς ἔμπαινε μέσα μὲ τὴν τρούμπα καὶ στριφογύριζε τὴ λάμπα, ποὺ κρεμότανε ἀπὸ τὸ μαυρισμένο ταβάνι κι ἀναβόσβηνε. Ἀπὸ τὸ κρὺο τρέμανε οἱ γέροι καὶ χουχουλίζανε τὰ χέρια τους, τὰ βάζανε κι ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ τσιγάρο, τάχα γιὰ νὰ ζεσταθοῦνε.

Ὁ φουκαρὰς ὁ καφετζῆς, γιὰ νὰ μὴν παγώσει, ἔκανε σουλάτσο, πηγαινοερχότανε ἀπὸ τὸ τεζάκι ἴσαμε τὴν πόρτα μὲ τὴν παλιογούνα ριχμένη ἀπὸ πάνω του καί, γιὰ νὰ δώσει κουράγιο στὴν πελατεία, ἐκεῖ ποὺ σουλατσάριζε, τὸν ἐπίανε τὸ σύγκρυστο καὶ χτυπούσανε τὰ κατωσάγονά του, κι ἔσφιγγε ἀπάνω του τὴν παλιοπατατούκα του κι ἔλεγε:

— Ἐεεέχ! Μωρὲ ζεστὸ ποὺ εἶναι τὸ καφενεδάκι μας!...

Ἐπειτα γύριζε κι ἔδειχνε τὸν μεγάλον καφενέ, ποὺ καπνίζανε κάργα οἱ σόμπες, κι ἔλεγε:

— Ἄντίκρυ, σκυλι ψοφᾶ ἀπὸ τὸ κρύο..., σκυλι ψοφᾶ!

Ὁ καημένος ὁ μπαρμπα-Χατζῆς!

Ἀπ' ὄξω περνοῦσε κόσμος βιαστικός, μὲ γέλια καὶ μὲ χαρές. Ἀπὸ 'δῶ κι ἀπὸ 'κεῖ ἀκουρόντανε τὰ παιδιὰ ποὺ λέγανε τὰ κάλαντα στὰ μαγαζιά.

Ἡ ὥρα περνοῦσε κι ἀνάριεε σιγὰ-σιγὰ ὁ κόσμος. Τὰ μαγαζιά σφαλοῦσαν ἕνα-ἕνα. Μοναχὰ μέσα στὰ μπαρμπεριὰ ξουριζόντανε ἀκόμα κάτι λίγοι.

Στὸ τσαρσι λιγόστευε ἡ φασαρία, μὰ στοὺς μαχαλάδες γυρίζανε τὰ παιδιὰ μὲ τὰ φανάρια καὶ λέγανε τὰ κάλαντα στὰ σπίτια. Οἱ πόρτες ἦτανε ἀνοιχτές, οἱ νοικοκυραῖοι, οἱ νοικοκυρᾶδες καὶ τὰ παιδιὰ τους, ὅλοι ἦτανε χαρούμενοι, κι ὑποδεχόντανε τοὺς ψαλτάδες καὶ κεῖνοι ἀρχίζανε καλόφωνοι σὰν χοτζᾶδες:

Καλὴν ἐσπέραν, Ἄρχοντες, ἂν εἶναι ὀρισμός σας, Χριστοῦ τὴν θεῖαν γέννησιν νὰ πῶ στ' ἀρχοντικό σας.

Χριστὸς γεννᾶται σήμερον ἐν Βηθλεὲμ τῆ πόλει, οἱ οὐρανοὶ ἀγάλλονται, χαίρει ἡ κτίσις ὅλη...

Κι ἀφοῦ ξιστορούσανε ὅσα λέγει τὸ Εὐαγγέλιο, τὸν Ἰωσήφ, τοὺς ἀγγέλους, τοὺς τσομπάνηδες, τοὺς μάγους, τὸν Ἡρώδη, τὸ σφάξιμο τῶν νηπίων καὶ τὴν Ῥαχὴλ ποὺ ἔκλαιγε τὰ τέκνα της, ἔπειτα τελειώνανε μὲ τοῦτα τὰ λόγια:

Ἴδου ὁποῦ σᾶς εἶπαμεν ὅλην τὴν ἱστορίαν, τοῦ Ἰησοῦ μας τοῦ Χριστοῦ γέννησιν τὴν ἀγίαν.

Καὶ σᾶς καλονυκτίζομεν, πέσετε κοιμηθεῖτε, ὀλίγον ὕπνον πάρετε καὶ πάλιν σηκωθεῖτε.

Καὶ βάλετε τὰ ροῦχα σας, εὐμορφα ἐνδυθεῖτε, στὴν ἐκκλησίαν τρέξατε, μὲ προθυμίαν μπεῖτε.

Ν' ἀκούσετε μὲ προσοχὴν ὅλην τὴν ὑμνωδίαν καὶ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν τὴν θεῖαν λειτουργίαν.

Καὶ πάλιν σὰν γυρίσετε εἰς τὸ ἀρχοντικόν σας, εὐθὺς τραπέζι στρώσετε, βάλτε τὸ φαγητόν σας.

Καὶ τὸν σταυρὸν σας κάμετε, γευθεῖτε, εὐφρανθεῖτε, δότε καὶ κανενὸς πτωχοῦ, ὅστις νὰ ὑστερεῖται.

Δότε κι ἐμᾶς τὸν κόπον μας, ὅ,τ' εἶναι ὀρισμὸς σας, καὶ ὁ Χριστὸς μας πάντοτε νὰ εἶναι βοηθὸς σας.

Καὶ εἰς ἔτη πολλά.

Μπαίνανε στὸ σπίτι μὲ χαρά, βγαίνανε μὲ πῖο μεγάλη χαρά. Παίρνανε ἀρχοντικὰ φιλοδωρήματα ἀπὸ τὸν κουβαρντὰ τὸν νοικοκύρη, κι ἀπὸ τὴ νοικοκυρὰ λογιῶν-λογιῶν γλυκά, πὺ δὲν τὰ τρώγανε, γιατί ἀκόμα δὲν εἶχε γίνει ἡ Λειτουργία, ἀλλὰ τὰ μαζεύανε μέσα σὲ μία καλαθιέρα.

Ἄβραμιαῖα πράγματα! Τώρα στεγνώσανε οἱ ἄνθρωποι καὶ γινήκανε σὰν ξερίχια ἀπὸ τὸν πολιτισμό! Πᾶνε τὰ καλὰ χρόνια!

Ἦλα γινόντανε ὅπως τὰ ἔλεγε τὸ τραγούδι: Πέφτανε στὰ ζεστά τους καὶ παίρνανε ἕναν ὕπνο, ὥσπου ἀρχίζανε καὶ χτυπούσανε οἱ καμπάνες ἀπὸ τὶς δώδεκα ἐκκλησιὲς τῆς χώρας. Τί γλυκόφωνες καμπάνες! Ὅχι σὰν τὶς κρύες τὶς εὐρωπαϊκὲς, πὺ θαρρεῖς πὺς εἶναι ντενεκεδένιες! Στολιζόντανε ὅλοι, βάζανε τὰ καλὰ τους καὶ πηγαίνανε στὴν ἐκκλησιά.

Σὰν τελείωνε ἡ Λειτουργία, γυρίζανε στὰ σπίτια τους. Οἱ δρόμοι ἀντιλαλούσανε ἀπὸ χαρούμενες φωνές. Οἱ πόρτες τῶν σπιτιῶν ἦτανε ἀνοιχτὲς καὶ φεγγοβολούσανε. Τὰ τραπέζια περιμένανε στρωμένα μ' ἄσπρα τραπεζομάντηλα, κι εἶχανε πάνω ὅ,τι βάλει ὁ νοῦς σου. Φτωχοὶ καὶ πλούσιοι τρώγανε πλουσιοπάροχα, γιατί οἱ ἀρχόντοι στέλνανε ἀπ' ὅλα στοὺς φτωχοὺς. Κι ἀντὶς νὰ τραγουδήσουνε στὰ τραπέζια, ψέλνανε τὸ Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε, Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει, Μυστήριον ξένον ὁρῶ καὶ παράδοξον. Ἀφοῦ εὐφραίνοντανε ἀπ' ὅλα, πλαγιάζανε ξέγνοιαστοι, σὰν τ' ἄρνιὰ πὺ κοιμόντανε κοντὰ στὸ παχνί, τότες πὺ γεννήθηκε ὁ Χριστὸς ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.

Τώρα, ἄς πᾶμε τὴν ἴδια βραδιὰ στὴν ἀντικρινὴ στεριά, πὺ τρεμοσβήνουνε ἕνα-δύο μικρὰ φωτάκια, πέρα ἀπὸ τὸ πέλαγο πὺ βογγᾶ ἀπὸ τὸν ἄγριο τὸν χιονιά.

Εἶναι ἕνα μαντρὶ πίσω ἀπὸ μία ραχούλα κοντὰ στὴ θάλασσα, φυτρωμένη ἀπὸ πουρνάρια. Αὐτὸ τὸ μαντρὶ εἶναι τοῦ Γιάννη τοῦ Βλογημένου. Τὰ πρόβατα εἶναι σταλιασμένα κάτω ἀπὸ τὴ σαγιὰ καὶ ἀκούγονται τὰ κουδούνια, τὶν-τὶν, ὅπως ἀναχαράζουνε. Ἐπειδὴ γεννᾶνε, οἱ τσομπαναραῖοι παρα-φυλάγουνε καί, μόλις γεννηθεῖ κανένα ἄρνι, τ' ἀρπᾶνε καὶ τὸ μπάζουνε στὸ καλύβι καὶ τὸ ζεσταίνουνε στὴ φωτιὰ νὰ μὴν παγώσει. Ἀπ' ὄξω φωνάζουνε οἱ μαννάδες. Ἡ φωτιὰ ξελοχίζει

καὶ τὸ καλύβι εἶναι σὰν χαμάμι.

Ἐκεῖ μέσα, βρίσκονται ἕξ'-ἑπτὰ νοματέοι, καθισμένοι γύρω ἀπὸ τὸν σοφρά. Πρῶτος εἶναι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Γιάννης ὁ Βλογημένος, πού, ἅμα τὸν δεις, θαρρεῖς πῶς βρίσκεσαι ἀληθινὰ στὸ μαντρί πὺν γεννήθηκε ὁ Χριστός. Εἶναι ἀρχαῖος ἄνθρωπος, ἀθῶος, μὲ γένια μαῦρα, σὰν ἅγιος. Τὰ ροῦχα πὺν φορᾷ εἶναι βρακιὰ ἀνατολίτικα, στὰ ποδάρια του ἔχει τυλιγμένα πετσιὰ δεμένα μὲ λαγάρες, στὸ σελάχι του ἔχει ἥσκα καὶ τσακμάκι. Κι οἱ ἄλλοι τσομπάνηδες εἶναι σὰν τὸν Γιάννη, μονάχα πὺν ὁ Γιάννης κάθεται μὲ τὸ πουκάμισο, ἐνῶ οἱ ἄλλοι, ἐπειδὴ βγαίνουνε ὄξω γιὰ νὰ κοιτάζουνε τὰ νιογέννητα, φορᾷνε προβιὲς προβατίσιες μὲ τὸ μαλλὶ γυρισμένο ἀπὸ μέσα.

Αὐτοὶ πὺν κάθονται στὸν σοφρά εἶναι μουσαφίραῖοι. Ὁ ἕνας εἶναι ὁ Παναγῆς ὁ Στριγκάρος, κοντραμπατζῆς ξακουσμένος γιὰ τὴν παλικαριά του. Εἶχε πάγει γιὰ κυνήγι καὶ νυχτώθηκε στὸ μαντρί. Μὲ τὸν Γιάννη γνωρίζονταν ἀπὸ χρόνια, κι εἶχε κοιμηθεῖ πολλές φορὲς στὴ σάνη. Οἱ ἄλλοι τρεῖς ἦτανε καρβουνιάρηδες πὺν κάνανε κάρβουνα ἐκεῖ κοντά. Οἱ ἄλλοι δύο ἦτανε ψαρᾷδες, ὁ γερο-Ψύλλος μὲ τὸ γιό του τὸν Κωσταντή.

Καθόντανε, λοιπὸν, γύρω στὸ σοφρά καὶ τρώγανε. Ἀπάνω στὸ τραπέζι ἦτανε κρέατα, μυτζήθρες ἀνάλατες, μανούρια, ἀγίζια, ψάρια, μπεκάτσες ψητές, τσίχλες, κι ἄλλα πουλιὰ τοῦ κυνηγιοῦ.

Ὁ ἕνας ὁ καρβουνιάρης ἦτανε ἀπὸ τὰ μπουγάζια τῆς Πόλης, ἀπὸ τὴ Μάδυτο, κι ἤξερε κι ἔψελνε καλά, εἶχε καὶ φωνὴ γλυκιὰ καὶ βαριά, τζουράδικη. Ἔψαλε τὸ Μεγάλυνον, ψυχὴ μου, μὲ τέτοιο μεράκι, πὺν κλάψανε οἱ ἄλλοι πὺν τὸν ἀκούγανε, κι ὁ Γιάννης ὁ Βλογημένος. Τὸ καλύβι γίνηκε σὰν ἐκκλησιά, ἔλεγες πῶς ἐκεῖ μέσα γεννήθηκε ὁ Χριστός.

Ἀπ' ἔξω ὁ χιονιᾶς μούγκριζε καὶ τσάκιζε τὰ ρουπάκια. Ὁ γερο-Στριγκάρος καθότανε στὰ σκοτεινὰ συλλογισμένος καὶ μασοῦσε τὸ μουστάκι του. Φοροῦσε μία κατσούλα ἀπὸ ἀστραχάν, μ' ὄλο πὺν ἔκανε ζέστη, κι εἶχε χωμένη τὴν ἀπαλάμη τοῦ κάθε χεριοῦ του μέσα στ' ἀνοιχτὸ μανίκι τ' ἄλλουνοῦ χεριοῦ.

Γιὰ μία στιγμὴ σωπάσανε νὰ κουβεντιάζουνε. Ὁ Στριγκάρος, σκυφτός, κοίταζε τὸ χῶμα. Κούνησε κάμποσο τὸ κεφάλι του, κι ἄνοιξε τὸ στόμα του κι εἶπε:

-Βρὲ παιδιὰ, καλὰ ἐσεῖς, γιορτάζετε τὴ χάρη Του, εἴσαστε καλοὶ ἄνθρωποι. Ἄμ ἐγώ, τί ψυχὴ θὰ παραδώσω, πὺν σκότωσα καμιά κοσαριὰ ἀνθρώπους; Ἀκόμα καὶ γυναῖκες ξεκοίλιασα, καὶ μωρὰ πράματα χάλασα!

Κανένας δὲ μίλησε. Ὑστερ' ἀπὸ ὦρα, σὰν νὰ ἔτανε μοναχός, ξανακούνησε τὸ

κεφάλι του κι ἀναστέναξε κι εἶπε:

«Ἄραγες ὑπάρχει Κόλαση καὶ Παράδεισο;...

Καὶ δάγκασε τὸ μουστάκι του. Ξανακούνησε τὸ κεφάλι του κι εἶπε μέσα στὸ στόμα του, σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του:

Δὲν μπορεῖ! Κάτιτις θὰ ὑπάρχει... Καὶ δὲν ξαναμίλησε.

Πηγή: agiazoni.gr